

núm. 178

La Femosa

Revista d'opinió i informació local

ARTESA DE LLEIDA, gener-febrer 1999

La Femosa

gener-febrer
[178, 1999]

Edita l'Agrupació Cultural
La Femosa,
carrer dels Gallarts, 7.
25150. Artesa de Lleida.

*

*Aquesta
publicació local
rep el suport de:*

Generalitat de
Catalunya
(Dept. de Cultura).

Diputació de Lleida
(Institut d'Estudis Ilerdencs).

Ajuntament
d'Artesa de Lleida.

Els articles que apareixen a les
planes de **La Femosa**
reflecteixen únicament l'opinió
de llurs signants.

2a. època.
Dipòsit Legal:
L-264-1981.

PÒRTIC

De la manera que van les coses, l'any que encetem està ple d'interrogants. Enguany, per excel·lència, al nostre país, és un any electoral. Estan previstes les eleccions municipals, les autonòmiques i les europees, això si no hi ha també les de l'Estat. Sigui com sigui, el segur és que ja fa mesos que estem en una plena (oficialment és una «pre») campanya, electoral, amb les conseqüents desqualificacions mútues a que es sotmeten tots els partits. Des de fa alguns anys, tots els partits, sembla que només tinguin un únic argument per a guanyar les eleccions, i és la desqualificació (molts cops amb paraules grolleres) dels adversaris més immediats als seus interessos.

Amb aquesta guerra bruta de desqualificacions. Amb aquestes picabaralles entre els homes i dones que viuen (i volen seguir vivint-hi) de la política, donen, a la gent del carrer, a la gent d'anar a peu, com si diguéssim, una trista imatge. Sense adonar-se'n, posen de manifest que en aquest país ja fa massa temps (massa anys) que sempre es veuen les mateixes cares. Els polítics que vint anys endarrera (i més i tot, si comptem des que van encetar la nostra democràcia) ens demanaven el vot, són exactament els mateixos que ens el demanen ara. Són massa anys, és clar, perquè els arguments de llavors siguin vàlids encara ara. La gent dels partits polítics sembla que siguin inamovibles. No hi ha relleu generacional. No hi ha noves veus. No hi ha nous arguments. Cap il·lusió renovada... Sembla lògics, mirat des d'aquesta perspectiva, que només hi pugui haver desqualificacions mútues davant el poc que hem avançat.

Quan començarà la campanya electoral «real» (aquests quinze o vint dies que en empastifaran els carrers de cartells i a la TV. a la ràdio no sentirem parlar de res més), tots els partits estaran d'acord en una cosa: en demanar-nos el nostre vot, en demanar-nos que, sigui com sigui, anem a votar. Els espanta que la gent d'anar a peu ens quedem a casa. Sembla que només volen el nostre vot per justificar-se ells mateixos asseguts a les mateixes poltrones.

La gent del carrer que tot ens ho mirem des d'una altra òptica, cal que sapiguem filtrar tots els missatges que també es trameten a partir de les desqualificacions i reservem el nostre vot per aquells que més respecte ens mereixen o, si més no, actuar conseqüentment.

LA FEMOSA CUINA

TOMATES FARCIDES

INGREDIENTS

4 tomates
Un rovell d'ou
100 grams de xampinyons
100 grams de formatge
Una llesca de pa
Una picada d'all i julivert
Una ceba
Oli i mantega

Netejarem les tomates i les buidarem per la part de dalt, traurem la polpa, la qual guardarem a part.

En una paella fregirem la ceba ratllada: quan estigui mig fregida hi anirem ficant els xampinyons tallats a trossets, la polpa de la tomata i la picada d'all i julivert. Quan ho tindrem tot mig cuit ho posarem en un bol i hi afegirem la llesca de pa estovada amb llet i el rovell d'ou. Ho triturarem tot i ho tornarem a posar a la paella, li farem arrencar el bull i la traurem del foc.

Les tomates les posarem en una llauna d'anar al forn. Les omplirem del preparat i, per sobre, hi posarem el formatge ratllat i un trosset de mantega.

Ho posarem al forn fins que estiguin les tomates cuites

Les podem fer servir de primer plat o bé com a acompanyament.

PASTÍS DE MACEDÒNIA GELADA

INGREDIENTS:

4 plàtans
4 taronges
4 préssecs
2 pomes
Un pot de pinya
400 grams de nata muntada
4 cullerades de sucre
Una copeta de «cointreau»
12 melindros

Es fa un macedònia amb totes les fruites tallades a trossets petits. Ho amanirem amb el «cointreau» i sucre i ho deixarem reposar. Després escorrerem el suc i ho barrejarem amb la nata.

A part tindrem preparat un motlle amb caramel, on hi anirem posant els melindros drets a tot el voltant. La part dels melindros que sobresurti del motlle la retallarem. A continuació acabarem d'omplir el motlle amb la macedònia i la nata.

Ho posarem al congelador unes hores

Quan tot ja és pres, s'aboca. Es pot guarnir amb maduixes, cireres o qualsevol fruita del temps.

ÍNDEX

PÒRTIC	3
LA FEMOSA CUINA..	4
NOTES I NOTÍCIES.....	6
BALANÇ DEMOGRÀFIC ARTESENC (1998)	11
BALANÇ DE LA BIBLIOTECA (1998)	
IMATGES	
<i>Der Ramon Nonat</i>	13
BATEJANT	
<i>Der Euterpe</i>	14
LA PLAÇA	
<i>Der Un Artesenc</i>	15
MOTS ENCREUATS	
<i>Der M. A. N.</i>	16
L'EPIDÈMIA DE GRIP DE 1918 A ARTESA (II)	
<i>Der Josep Gallart i Maria Rodríguez</i>	17
AMB POQUES PARAULES (Josepa Bonet)	
<i>Der Felip Gallart</i>	23
LA MARE DE DÉU DEL TERME	
<i>Der Pere Arnau</i>	24
JOSEP IGLÉSIAS DEL MARQUET I LA POESIA VISUAL	
<i>Der A. Costafrèda</i>	25
QUARANTA-UNA COMARQUES (Introducció)	
<i>Der A. C.</i>	28

PORTADA:

Grup d'artesencs, davant la portalada de l'Església de Vilafranca del Penedès

NOTES I NOTÍCIES

APROVACIÓ DEL PRESSUPOST MUNICIPAL PER A 1999

El Ple del dia 18 de desembre va aprovar el pressupost municipal que ha de regir durant l'exercici 1999 el qual importa un total de 101.200.000 pessetes i preveu com a inversions la Renovació de l'enllumenat públic, la construcció de clavegueram i la zona de «picnic» de les piscines.

Val a dir també que s'ha aprovat l'ordenança sobre la Taxa per l'accés a les sessions de ball i altres activitats recreatives organitzades per l'Ajuntament d'Artesa de Lleida, i que conté el pagament que ha de fer-se efectiu pels actes de la Festa Major, els quals s'integren per primera vegada dins del pressupost municipal.

ENLLUMENAT NADALENC

Enguany s'ha estrenat un nou enllumenat pels dies de Nadal, el qual tot i no ser massa abundant, va alternar-se amb els vells estels, i va donar llum i color a la nostra vila per assenyalar aquestes dates.

FESTES DE NADAL

Com cada any, per Nadal la Comissió de Festes organitza diferents activitats:

El dia 25 de desembre es va fer una sessió de ball de tarda i de nit, i enmig va actuar l'humorista Ramon.

El dia 26 es va projectar la pel·lícula ANASTASIA, de dibuixos disney per al públic infantil.

El dia 31, va tenir lloc la Festa de Cap d'Any, que gràcies a la col·laboració d'un grup de gent

Preparant el sopar de Cap d'Any

voluntària, permet que anualment la Sala s'ompli de gom a gom i es celebri una festassa. Aquest grup de voluntaris s'encarreguen de guarnir la Sala, de fer el sopar, de servir-lo i de recollir i netejar la Sala. El bon ambient que hi regna i la gran acceptació, comprensió i ajuda per part de tots els assistents fa que aquesta festa es renovi cada any.

La festa de reis va tenir lloc lògicament el dia 5 de gener, l'Agrupació de Joves, van ser els encarregats de la seva organització, tot i que

es tracta d'un muntatge senzill, la il·lusió dels infants en recollir directa-ment els regals de mans dels reis, fa que sigui tot un èxit.

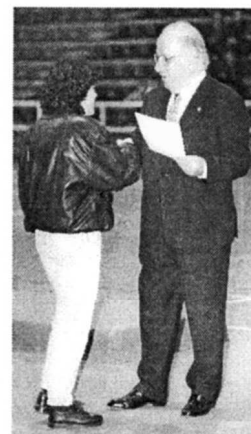
LA CORAL «LA PRIMAVERA», A CAN BARÇA

28-12-98

Encara que al primer cop de vista pugui semblar una innocentada (si ens fixem en la data), el cas és cert.. La coral «La Primavera» del nostre poble va ser una de les cent corals de tota Catalunya seleccionades per cantar a les instal·lacions del FC. Barcelona, en motiu del centenari de fundació d'aquell club. La coral va cantar tres cançons en solitari i tres més amb les veus de tots els altres cantaires.

La coral «La Primavera», va aprofitar aquest esdeveniment per fer un dinar de germanor, amb tots els seus membres, i de passar la tarda coneixent més bé Barcelona.

La directora de la coral, rebent el certificat d'assistència a l'acte

VIATGE A LES BODEGUES VALLFORMOSA

El dia 16 de gener l'Agrupació Cultural La Femosa va realitzar un viatge a les bodegues «Vallformosa» situades al mnicipi de Vilobí del Penedès. Pel matí es va visitar el museu del vi de Vilafranca del Penedès, per nar acte seguit a visitar les bodegues Vallformosa on es va explicar quin és el procediment que se sgueix en l'elaboració de vins i caves. L'acte va acabar amb un dinar de germanor servit a la mateixa bodega.

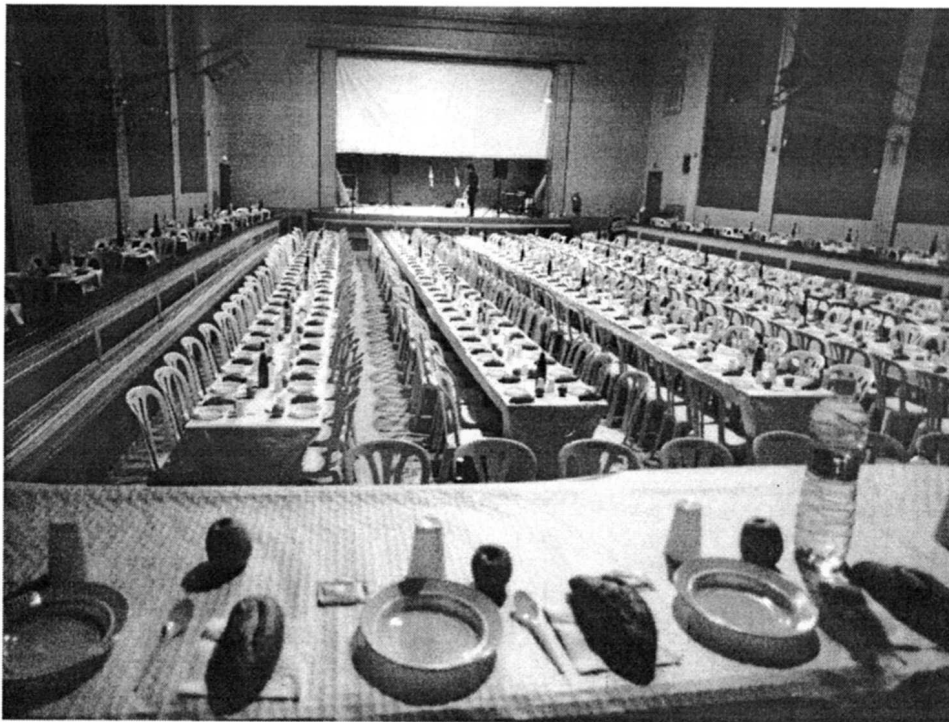

SANT ANTONI 1999

EL dia 17 de gener, va celebrar-se novament la festivitat de Sant Antoni. Enguany però no ha estat declarat dia de festa local ja que coincidia en diumenge.

La festa va iniciar-se amb la celebració de la Santa Missa, seguida de la benedicció dels vehicles i animals.

SALA DE LA LLAR DEL POBLE
Tot a punt, per al dinar de germanor de l'olla berjada

Posteriorment es va celebrar un dinar de germanor a la Sala de la Llar del poble, on prop de 400 persones van degustar una Olla barrejada, cuinada pel Venanci.

El dinar de germanor va comptar amb l'assistència de destacades autoritats, entre elles: el subdelegat del govern, el president del Consell comarcal del Segrià i el Cap del servei de la Direcció general de carreteres, el qual va ser fortament aclamat per tota la gent degut al mal estat en que es troba la carretera L-702 que uneix el nostre poble amb Lleida i que segons tots els indicis, enguany mateix s'arreglarà.

OBRES A LA ZONA DE PICNIC DE LES PISCINES MUNICIPALS

Durant el mes de gener s'han iniciat les obres de creació de la zona de «picnic» que ha de situar-se darrera el camp de futbol i que es comunicarà amb les piscines municipals. En aquesta zona s'instal·laran taules, focs a terra, servei d'aigua i llum per tal de donar un major i millor servei a la gent que vulgui gaudir del recinte polisportiu. El pressupost previst de la inversió és d'uns 3 milions de pessetes.

INAUGURACIÓ DE L'OFICINA DE «LA CAIXA»

22 de gener de 1999

El mes de desembre es va obrir al públic l'oficina de la Caixa de Pensions i de Barcelona situada a la Plaça Major 2 d'Artesa de Lleida.

El dia 22 de gener es va fer la inauguració oficial de la mateixa amb tot un seguit d'actes per a tots

els veïns i veïnes. Així al matí es va representar un espectacle infantil a la Sala de la llar del poble on hi eren convidats tots els infants de l'escola d'Artesa, i els dels pobles veïns de Puigverd de Lleida i Aspa.

Per la tarda es va visitar la llar de Jubilats i Casa la Vila, i a 2/4 de 7 de la mà de mossèn Joan Torrelles, es va beneir la nova oficina. Acte seguit es va servir un aperitiu a la Sala de la Llar del poble amb entrada gratuïta per a tothom, i on va actuar la Coral d'Artesa de Lleida i el grup d'havaneres Terra Ferma.

Coral "La Primavera" Artesenca

Grup d'havaneres Terra Ferma

BALAÇ DEMOGRÀFIC ARTESENC (1998)

NEIXAMENTS

DATA	NOM	NOM DELS PARES
3 de gener	Joel Gallart València	Josep M. Gallart Arbonés Maria València Perez
8 de gener	Aaron Pascual Botias	José Luís Pascual Sanchez Mercedes Botias Novials
22 de gener	Judit Vilaró París	Manuel Vilaró Jordana Maria París Drudis
6 de març	Eudald Pijuan Mor	Emili Pijuan Garròs Teresa Mor Bonet
10 de març	Paula Sarle Puy	Plàcid Sarle Mor Carola Puy Drudis
16 de juny	Ferran Peiró Olomí	Delfí Peiró Bonet Eugènia Olomí Batlle
17 de juny	Júlia Lladós Puig	Sebastià M. Lladós Cauxax Olga Puig Berengué
14 de juliol	Emma González Drudis	Ramon González Trujillo Eva Oró Drudis
23 de juliol	Xavier Carrera Torres	Xavier Carrera Oró Anna Torres Angosto
29 de juliol	Natàlia Costafreda Batlle J	Josep Costafreda Vila Eugènia Batlle Moncusí
2 d'octubre	Otger Pardes Fuses	Jordi Pardes Carrió Elea Fuses Navarra
13 d'octubre	Xavier Mir Bergada	Francesc X. Mir Mor Rosa M. Bergada Bergad

DIFUNCIONS

9 de febrer	Carme OlomíCostafreda	1 de setembre	Pere Besora Bonet
15 de febrer	Mercè Oró Castillo	6 d'octubre	Avelino Segura Farré
4 de març	Josep Escolà Gallart	11 d'octubre	Benito Florensa Berga
27 de juny	Francisca Vila Biosca	31 d'octubre	Teresa Mir Guiu
28 de juny	Elisa Garròs Berengué	9 de novembre	Manuel Gallart Gené
12 d'agost	Miquel Sans Vallverdú	14 de novembre	Carme Oró Piñol
24 d'agost	Maria Granell Reig	17 de desembre	Dolors Sarles Masip

MATRIMONIS

DATA	CONTRAENTS	
21 de febrer	Alexandre Vallès Roselló	amb Cristina Jorge Lucha
14 de febrer	David Flix Aran	amb Meritxell Anna Bellmunt Alegre
28 de març	Jaume R. Gallart Mayoral	amb Maria Angels Roig Prats
18 d'abril	Jesús Angel Cayuela Ara	amb Montserrat Codina Lorenzo
25 d'abril	Josep M. Esteve Piñol	amb Anna Gallart Costafreda
2 de maig	Rafael Felipe Muñoz	amb Marta Miró Esteve
9 de maig	Francesc Cabases Morera	amb Begònia Bru Artigas
9 de maig	German Alemany Figuerol	amb Maria Teresa Oró Montserrat
4 de juliol	Lluís Fuixench Ciribet	amb Pilar Moreno Laborda
5 de setembre	Isidre Olomí Ané	amb M. Asumpció Farré Nandanya
12 de setembre	Antoni Gallart Bonastre	amb Iolanda Fabra Berengué
19 de setembre	Antoni Mestre Senan	amb Anna Giné Lanau
26 de setembre	Ferran Terés Arrià	amb Anna Drudis Bellmunt
26 de setembre	Ramon Farré Saez	amb M. del Carme Montserrat Solé
10 d'octubre	Guillermo Garcia Amador	amb Anna Maria Martrínez Martínez
16 d'octubre	Merzak Lakrous	amb Zahra Aguerd
17 d'octubre	Francesc Vidal Viladrich	amb Mercè Galitó Gallar
24 d'octubre	Ramon Olomó Roca	amb Isabel Gilart Galo
24 d'octubre	Sergi Capell Bravo	amb Montserrat Pasares Santiago
11 de novembre	Joan González Viladevay	amb Eva Rivera Farràs
28 de novembre	Manuel Antolín Botias	amb Anna Maria Oró Betriu

BALANÇ DE LA BIBLIOTECA (1998)

La Biblioteca de La Femosa, un any més, ha seguit oferint tots els serveis d'una biblioteca pública encara que limitada, com és normal, per la manca de més llibres especialitzats en diferents temes. Per aquesta causa molts estudiants no hi han pogut trobar el que cercaven per fer els seus treballs.

Descomptant els serveis de biblioteca «incito (consultes a les enciclopèdies i altres fons), s'han servit del servei de prestes uns 30 lectors, els quals han llegit un total de 157 llibres.

Enguany han entrat a la biblioteca 486 nous llibres (del número de registre 4.706 al 5.192) des d'aquestes procedències:

Donats per la Generalitat de Catalunya	306
Donats per particulars	133
Per adquisició directa de l'Agrupació Cultural «La Femosa»	40
Per mitjà d'intercanvis de publicacions	7

L'Agrupació Cultural «La Femosa», a més de les despeses directes de manteniment de la Biblioteca (neteja, il·lum calefacció...) ha destinat, durant l'any 1998, per l'adquisició de nous llibres un total de 76.375 pessetes.

IMATGES

A la generació dels meus pares i fins i tot a la meua, ens vàren ensenyar a fer el llit de bon mati i a no sortir de casa sense haver-lo fet, per si passava alguna desgràcia i algun desconegut o conegut havia d'entrar a l'habitació. A les dones, d'aquelles que podríem anomenar amb dedicació exclusiva, els hi hauria semblat una falta greu trobar-se amb el llit desfet i el carrer sense escombrar.

Avui en dia, amb les presses algun en deu quedar per fer, més d'un dia. Les dones han caigut en una mena de parany que anomenat integració laboral tot i que realment és la institucionalització d'una doble o triple jornada, doncs no per fer vuit hores fora de casa poden deixar d'ésser mares, esposes i treballadores de la llar.

Com sigui que la raça de les super-dones és més curta en el seus efectius del que voldríem, la feina queda per fer i el carrer queda per escombrar. Deu d'ésser per això que poc a poc anem passant per uns carrers que estan més bruts que abans però que ja no ens sorprenen i el que esdevé més greu és que ja ens anem acostumant a la lletjor d'Artesa.

Estic segur que les persones que habitualment llegim aquesta revista estimem el nostre poble i és precisament l'amor que li tenim i el costum en veure'l sempre igual és el que ens fa mirar i no veure. Mirar i no veure que la majoria de les nostres voreres estan plenes d'esquerdes i clots. Moltes de les voreres del nostre poble, han esdevingut un llibre en el que es pot llegir per on passen les canonades d'aigua i on els clots esdevenen elements més del paisatge. Els cotxes estan més ben tractats que les persones o així ho hem de pensar per les facilitats que tenen per a desplaçar-se.

Amb tot, segurament això no deixa d'ésser una qüestió de detall, jo no sóc molt voltador, però dels pocs llocs que conec, costa de trobar un poble en el que la seva entrada presenti un estat com el d'Artesa. Venint de Lleida, passades les cases que va construir en Lluís Niubó, hi ha molts metres de carrer sense pavimentar i quan arribes a l'indret de davant de la Llar del Poble, si és un dia de pluja, pots trobar-te amb el típic i tòpic toll tercermundista, més propi de qualsevol república bananera que no pas d'un país integrat a la

CEE, a la fi del segle XX. Quan arriba la Festa Major, aquella en que la gent té per costum posar-se els millors vestits, resulta curiós veure els equilibris que han de fer per arribar a la pista de ball (sense vorera des de la carretera) si no volen embrutar-se les sabates.

Per a continuar, si us dirigiu vers el carrer Nou i la Plaça Major des de la carretera, la cosa no podem dir que millori, per un carrer estret, en el que cal anar fer eslalon si no vols endurte algun cotxe o persona per davant, pots tenir la poc adient visió de força fruiters, això sí, amb la bona perspectiva que dóna un desnivell considerable en el qual els vianants han de vigilar si no volen anar a petar-hi de nassos. Per sort, ara tenim una part del poble amb un enllumenat nou, suposo que aquest servirà, almenys, perquè tots plegats ens adonem de com tenim la cara del poble.

Fa pocs dies que hem celebrat els vint anys de la democràcia i el proper juny també farà els 20 anys de les primeres eleccions municipals democràtiques. Segons la meua modesta opinió, la gent ja es deixa portar més pel desencís que no pas per altra cosa. Agradi o no, ja queda lluny el primer mandat de l'Entesa en la que gairebé tots els regidors de l'Ajuntament anaven a una.

Malgrat que no pugui agradar a tothom, faríem bé de no oblidar que, en aquell temps, es varen construir la pista polisportiva i el dipòsit, i es varen endegar la setmana cultural i la nova manera d'organitzar la Festa Major, en la qual hi participaven totes les associacions del poble; sí, aquestes mateixes associacions a les quals ara se'ls priva d'accedir a la Sala d'actes de la Casa de la Vila.

Ara que les eleccions s'apropen, esperem que els nous càrrecs aportin imaginació a la nostra vida municipal sinó, no ens estranyaria que en algun dels programes electorals es proposés construir una nova parada d'autobús, al cap i a la fi, és un equipament del qual fan ús bastants joves quan es fa fosc, però tant se val, perquè de fet, la majoria encara no poden votar.

Ramon Nonat

BATEJANT

A diferència del que passa en totes les altres coses que reben el seu nom quan neixen, els segles són batejats quan han mort. Sembla ser que al segle XIX el varen anomenar el segle de la llum i d'altres en el decurs de la història també han tingut el seu nom propi i a ben segur, ja podem anar preparant les nostres preferències i a veure si encertem el que pertocarà al segle XX.

Cap als anys 40 i 50, es va dir moltes vegades que el segle XX hauria d'ésser el segle de l'àtom, per sort, tot una sèrie de gent ja ens avisava, i gràcies a la tasca dels moviments ecologistes que, durant tant de temps varen lluitar contra l'energia atòmica i aquesta es va deixant de banda, aconseguirem així, mantenir un món més net i més sa.

A més, aquest segle, ha estat especialment prolífic amb el tema dels invents, l'automòbil, l'avió, la televisió i molts més aparells d'ús quotidià han assolit la seva vigència durant aquest segle, però particularment, jo m'agradaria més pensar en objectes més quotidians, amb altres elements més propers com, per exemple, el segle del plàstic, concretament el segle de la bossa de plàstic, que és un element que tots trobem en gran quantitat arreu, serveix per a contenir tot tipus de coses, per a transportar, per a emmagatzemar, per evitar que ens mullin, fins i tot per Carnestoltes, recordo molts nens disfressats amb bosses de plàstic.

Amb tot, hi ha una tendència universal a posar com a nom al segle, algun fenomen que tingui plens efectes a la fi del mateix, per això no seria pas d'estranyar que es convingués en denominar-lo com el segle d'Internet, o el segle

de la informació en general. Si fa un parell d'anys es va començar a estendre el telèfon mòbil, avui pràcticament és com si no existissis si no estàs plenament localitzable tot el dia amb un d'aquests sofisticats aparells que poden entonar qualsevol música des de la teva butxaca. El tema de moda és estar connectat a Internet, rebre correu electrònic i tenir accés a tanta informació que, ben segur, no la pairàs mai.

Si Descartes fou el darrer home que va reunir tot el saber llavors existia, avui, fins i tot el saber molt especialitzat, costa que pugui ésser dominat per una sola persona, per això Internet em sembla més que res un permanent mecanisme d'informació descontrolat i, per una altra banda, un subtil intent de fugida de la solitud tan abundosa, per uns mecanismes més sofisticats que no pas els habituals, però fugida, al cap i a la fi.

Sigui mitjançant Internet, el telèfon, la televisió, la ràdio, els llibres, els diaris o les revistes, és del tot cert que l'home de fi de segle, té al seu abast un allau tan important d'informació, que no fora d'estranyar que es bategés al segle XX, com el segle de la informació. Poca gent se n'estranyaria.

Per tot això, em costa molt d'entendre una notícia que vaig llegir ja fa dies, semblant a moltes altres que apareixen als diaris. Tracta del cas d'una dona embarassada que fou operada amb un historial mèdic equivocat i que va perdre, no només el fill que esperava, sinó també l'úter i els altres òrgans, cosa que l'ha deixat estèril. Jo em pregunto, a la fi del segle de la informació, tant costava preguntar-li: i a vostè, què li fa mal?.

Euterpe

LA PLAÇA

En l'últim número de la revista hi apareixia una carta als reis mags, signada per una tal Maria, en la que demanava una plaça on els nens hi puguin jugar i els adults passejar, amb bancs per descansar o fer petar la xerrada.

Després de llegir-la, em va semblar que es referia a un somni. Però, al cap d'una estona, vaig sortir a donar una volta i, just quan passava per davant d'una coneguda finca agrícola (que tenim a l'interior del poble, per més senyes), vaig reflexionar. Llavors, en la meua ment, la utopia de la Maria es convertí en una possibilitat real.

Crec que, d'una vegada per totes, l'etern problema de la plaça es podria solucionar i, a més a més, d'una forma econòmica. Podríem deixar de banda la idea de la plaça porticada, amb les complicacions que duu intrínseques: el desacord dels veïns, per on passaran els carrers, d'on sortiran els diners...

Si mai s'arriba a expropiar l'esmentada finca, una opció molt vàlida seria convertir-la en una gran zona verda (els més graciosos diran que ja ho és). Seria un gran jardí, com hi ha en moltes poblacions, en el que hi haurien camintets per passejar o fet footing. De tant en tant, algun banc de fusta. Una part estaria destinada a la canalla: gronxadors, parc de sorra, rascaculs... I no crec que fos descabellat posar-hi un petit estany amb ànecs.

El pressupost de l'obra no seria excessivament elevat ja que sols seria necessari afegir terra on faci falta: marcar caminets, allisar-los i posar-los-hi graveta (no cal asfaltar-los, els Camps Elisis de Lleida no ho estan i no tenen problemes amb el fang); sembrar gespa i plantar les plantes i els arbres ornamentals (la Generalitat n'acostuma a regalar); a la zona infantil, s'aplanaria el terreny i s'hi col·locarien els esmentats aparells de distracció; i, finalment,

es distribuïrien els bancs.

A nivell d'instal·lacions, una xarxa senzilla d'enllumenat (amb els corresponents fanals) recorreria els caminets principals i un sistema de reg per aspersió s'estendria per les zones verdes.

A part de l'aspecte econòmic, l'execució d'aquesta gran plaça verda, implicaria millores en altres nivells:

-Socialment: si algun dia passeu per allí, us adonareu que l'estat actual fa mal a la vista. Canviaria molt de cara si hi hagués gespa, flors i arbres ornamentals.

-Millora de la salut general: seria una invitació per anar a passejar i caminar és molt bo per la salut (a part, es reduiria, dràsticament, l'aplicació de productes fitosanitaris dins el nucli urbà).

-Ecològicament : ja que nodriríem el centre urbà d'una àmplia gamma d'espècies i varietats vegetals.

M'he deixat pel final l'aspecte que jo considero més important: la plaça faria que el **poble tornés a ser poble** . M'explicaré: un poble més que ser un conjunt de cases, ha de ser un conjunt de persones que es relacionen, que tenen coses en comú i que comparteixen inquietuds. Aquest aspecte l'estem perdent, el jovent se'n va a viure a fora, les associacions locals van a menys, ... cal reaccionar!

No em vull fer pesat, però se m'acaba d'encendre la bombeta de les idees. Per fer la plaça més popular, a l'hora de fer el disseny, deixaria un termini de temps perquè la gent fes una pluja de propostes: qui ho volgués, que presentés un croquis de la distribució, digués quins arbres o quin tipus de flors voldria, etc.. Si la fem entre tots, serà més nostra.

M'acomiedo amb el desig que compartiu el meu somni. En cas contrari disculpeu les molèsties.

Un artesenc.

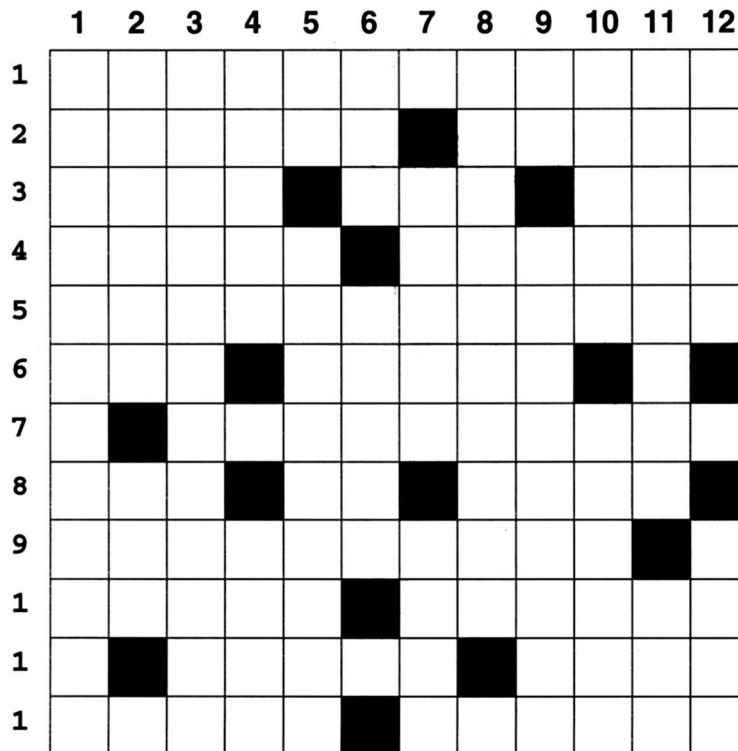
MOTS ENCREUATS

(solucions a la pàgina 30)

HORIZONTALS

HORIZONTALS

1. Que es penedeix o compleix una pena. 2. També Porto, ciutat de Portugal. Participi del verb atreure. 3. Cim, cimal. Salvà la vida per no mirar endarrera. Agència de notícies. 4. Al revés, règim en el menjar i el beure. Transmetre un programa per radio. 5. En femení, del Vendrell. 6. Etcètera. Derivat de l'oli. Cent. 7. Consonant. Acció de lamentar. 8. Grup Islamista Armat. Al revés, nom de consonant. (... Facto), immediatament. 9. Odontologia. vocal. 10, Navegant. Al revés, botar, fem un bot. 11. La segona incògnita d'una equació. Al revés, irritar, enutjar. Relatiu a Aònia, (les muses). 12. Medeixi amb la cana, Pertanyent a la carn.

VERTICALS

VERTICALS

1.- Persona desvergonyida. 2. Malnom, sobrenom. Nacionalistes Armats Irlandesos. Cent. 3. Nomenclàtor, sistema de noms. 4. Al revés, de cada dia. Vocal. Nato, d'entrada si. 5. Consonant repetida. Se sol confondre amb el camell. 6. Déu dels vents. Aixeco, enlairo. La tercera. 7. Nord. Fa ornaments, adornen. Al revés, pot ésser a la brasa, magra, sense ossos, etc. 8. Hi ha estufes de butà que són així, però en singular. La primera. 9. Sufix químic d'algunes sals. Executar una de les moltes penes de mort. 10. Al revés, niu, niuada. Al revés, Sant Pere, fundador de l'ordre de la Mercè. 11. Acció de tornar a fer, fer per segona vegada. Nom de dona, aquest cop amb una sola ena. 12. Repeteix, reitera. La rodona. Refugi ofert als perseguits.

L'EPIDÈMIA DE GRIP DE 1918 A ARTESA

FA 80 ANYS (II)

Com es va dir, en l'article anterior, la primera defunció, al nostre poble, a causa de l'epidèmia de grip va ser la del nen Fernando Castillo Solé, nascut el 18 de gener de 1913, òbit que es va produir el dilluns 7 d'octubre. L'endemà dimarts, va morir Amàlia Besora Montserrat, de 21 anys, nascuda a Artesa el 20 de març de 1897, filla de Ramon Besora Morera (de Cal Xero) i de Maria Montserrat de Fondarella i casada (24-1-1918) amb Ramon Mor Mir (de Cal Virola), la qual segons sembla, en el moment del traspàs, estava embarassada (1) i, segons consta a l'Arxiu Parroquial d'Artesa de Lleida (2), el dia anterior havia fet testament davant mossèn Pere Cunillera, rector de la parròquia.

El dia següent, dimecres, es va produir la defunció de Francisco Garròs Bellmunt, de 34 anys, nascut el 28 de gener de 1884 a Artesa, fill de Francisco Garròs Olomí (difunt) i de Maria Bellmunt Biosca, casat amb Agustina Castelló, d'Almenar, els quals tenien quatre fills: Rosa, Maria, Encarnació i Francisco.

El dijous dia 10 es produeix la defunció de Leocàdia Drudis Puyol, de 32 anys, nascuda el 8 d'octubre de 1886 a Artesa, filla d'Isidre Drudis Mor (Cal Farré) i de Carme Puyol Batlle, la qual el 16 de maig de 1915 s'havia casat amb Jaume Solé Cases (Cal Maian), matrimoni que tenien dos fills: Carme i Ramon.

La següent defunció, a causa de l'epidèmia, tingué lloc el dilluns 14 i fou el nen de 5 mesos Felip Costafreda Domenech (de Cal Bep del Manyana), nascut el 6 de maig del mateix any, fill de Josep Costafreda Oró i Nieves Domenech Estivill. Però el dia anterior, s'havia produir el traspàs de la nena Josefina Llauredó Cabré, de dos anys d'edat, a causa d'enteritis tuberculosa, segons s'especifica a l'acta de defunció.

Aquest mateix dilluns, es va reunir la Junta Local de Sanitat, forçada per l'elevat

Leocàdia Drudis Puyol amb el seu marit Jaume Solé Cases
(Foto cedida per Isabel París i Solé)

nombre de persones que al poble estaven afectades per l'epidèmia i pel fet que s'havien produït les primeres defuncions. Aquesta junta, que a Artesa es va constituir el 5 de febrer de 1912, estava presidida per l'alcalde, dirigida pel metge del poble i integrada per una persona amb capacitat sobre sanitat, en total estava formada, doncs, per tres membres i actuava en casos extrems o d'epidèmies generalitzades que poguessin representar un perill de salubritat per al poble. A aquesta sessió hi assistiren el metge titular, Josep Palau Bardia, Josep Nogués i l'alcalde accidental, Ramon Olomí Besora (de Ca l'Elena), per malaltia del titular.

L'alcalde accidental Ramon Olomí Besora
(Foto cedida per la família Olomí-Falguera)

L'alcalde Salvador Jové Vilalta
(Foto cedida per la família Jové-Renon)

En primer lloc, Ramon Olomí, va exposar que al poble hi havia un nombre molt elevat de persones afectades per la grip i que per tal de mitigar els greus efectes que estava causant a tothom en general, creia que s'havien d'establir les mesures higièniques d'aïllament necessàries, per tal d'evitar la seva propagació.

A continuació, el doctor Josep Palau, va fer saber que, en aquell moment, hi havia uns dos-cents veïns afectats. Que per tal d'evitar la propagació de l'epidèmia, havia ordenat desinfectar les vivendes, i va fer palès que un sol metge, donat el gran abast de l'epidèmia, no podia atendre a tots els afectats, ja que no hi havia temps material per a fer totes les visites. Per la qual cosa havia demanat l'ajut de l'Ajuntament i la superioritat. Va sol·licitar, així mateix, que l'Ajuntament facilités desinfectant a totes les famílies pobres (3) i que, per tal d'evitar la propagació de la malaltia, calia prohibir la reunió de persones als establiments públics, si els propietaris no feien la desinfecció del local, tres cops al dia. El doctor Palau proposà, a més, que calia tancar les escoles públiques per evitar el contagi dels nens. S'havia de prohibir de rentar la roba dels malalts al safareig públic, així com també prohibir remenar els femers després de la sortida del sol, obligant a que es fes, en cas de ser imprescindible, abans de la seva sortida. Per

últim, va sol·licitar de facultar a l'alcalde per a prendre totes les mesures higièniques que cregués oportunes, també a buscar els auxilis facultatius necessaris, així com els medicaments i desinfectats convenients. Va demanar, en nom de la Junta, que s'habilitessin tots els recursos econòmics necessaris, per fer front a la greu epidèmia que afectava tot el poble.

Vista la gravetat de la situació, la Junta Local de Sanitat, va prendre l'acord de facultar a l'alcalde accidental, Ramon Olomí Besora, per poder fer efectives, sense cap tipus de restricció, totes les propostes efectuades pel doctor J. Palau. Propostes, la majoria de les quals, com hem pogut comprovar, es varen dur a terme. En aquest aspecte, cal dir, que tenim constància que l'Ajuntament va comprar Zotal i el va repartir entre els habitants d'Artesa, tal com es constata per una despesa de 380,60 pta., pagades a J. Suñé, per l'adquisició d'aquest desinfectant.

L'endemà, dia 15, l'Ajuntament va celebrar una sessió ordinària, presidida, com la de la Junta Local de Sanitat del dia anterior, per l'alcalde accidental Ramon Olomí Besora, ja que el titular, Salvador Jové Vilalta, estava al·lit a causa de la grip. A la mateixa hi assistiren els regidors Josep Falguera Oró, Josep Puig Patau, Ramon Batlle Bonastra i Lluís Mir Nosas (4). En relació a l'epidèmia, l'alcalde

accidental, en un dels punts de l'Ordre del Dia, va exposar que, el metge titular, estava malalt de grip i que per tant, no podia prestar assistència facultativa als nombrosos malalts que, en aquella data, eren "uns centenars". Motiu pel qual es podia originar un greu conflicte, per la qual cosa havia cregut convenient, per front a l'epidèmia, contractar altres serveis mèdics. Així mateix va donar explicacions de la visita que havia efectuat al Governador Civil i a l'Inspector Provincial de Sanitat. Aquests li havien manifestat que era necessari que es prenguessin les precaucions que es consideressin adequades per combatre l'epidèmia. Però, malgrat el desig de contractar més metges, es donava el cas que només n'havia trobat un, el qual s'havia ofert per a prestar el servei mitjançant l'abonament de 50 pta. diàries, a més de la manutenció i viatges. Aquest metge es deia Josep Nicolau, resident en aquell moment accidentalment a Barcelona; i en cas d'acceptar-se les seves condicions podria incorporar-se al dia següent. Per últim, després de constatar que que atès que les partides previstes al pressupost eren insuficients, demanava autorització al ple, per fer front a totes les despeses excepcionals que pogués ocasionar l'epidèmia.

Vista la gravetat de la situació en que es

El metge Josep Palau Bardia
(Foto cedida per la família Palau Barberà de Barcelona)

trobava el poble, que la majoria de veïns estaven afectats per la grip i que, fins i tot, havia ocasionat algunes defuncions, acordaren per unanimitat acceptar la proposta de contractar temporalment del doctor J. Nicolau, disposant que totes les despeses ocasionades per l'epidèmia, anessin a càrrec del capítol de Beneficència, i en cas que aquest fos deficient anessin a càrrec del d'Imprevistos. Per últim, acordaren que per part de l'alcaldia es prenguessin totes les mesures higièniques necessàries per evitar la propagació i contagi de la malaltia. Atorgant, a l'alcalde, àmplies facultats per adquirir medicaments desinfectats, així com per ampliar l'assistència facultativa dels veïns.

A partir de la lectura de les actes de les sessions de la Junta Local de Sanitat i de l'Ajuntament es dedueix que la situació en què es trobava el poble era extremadament crítica, amb més de dues-centes persones afectades per l'epidèmia, entre les quals hi havia el mateix alcalde, Salvador Jové Vilalta, el metge Josep Palau Bardia i també, com veurem, el capellà.

La gravetat de la situació queda, també, molt ben reflexada a la crònica que es publica al Diario de Lérida d'aquell mateix dimarts, la qual, pel seu interès, reproduïm íntegrament en la mateixa llengua en que es publica:

Artesa de Lérida.- Nos encontramos en el periodo matonesco de esa señora epidemia reinante que llaman "la passa".

Es verdaderamente un caso de infección general que pocos se han librado y ... se librarán; no encontrándose apenas familia que no aguarden con impaciencia la llegada del señor médico. Casi todas las casas, durante el día y la noche están cerradas; no transitando nadie si no es por necesidad. Salimos a una baja diaria y todos jóvenes. Si será verdad aquello de que "nomes va als joves i als guapos?". Si fuera verdad tanta belleza!! Me reiría de todo!! Cuidado si seré ... fresco en mi belleza que ni mandada hacer!!.

Pero porque me hago el oso teniendo el mal tan cerca!!. Dicen que las cebollas rabiosas y crudas matan el microbio, pues venga cebollas, y a tomar el aire libre, que aconseja el autor.

Hay pueblos que han acordado, como medida sanitaria, formar una junta valedora de sanidad, de las personas de autoridad, principalmente aquí, nos veríamos apurados porque guardan cama y sudando la gota gorda: el Alcalde, el Médico y el Cura, de tal manera que estamos en manos de la medicina corporal y espiritual de Puigvert. Al menos que aguanten estos. En fin un azote terrible ha caído sobre este pueblo, que nos coja confesados, porque ni avisa ni da tiempo.

Las campanas ya enmudecen, y el cura no encuentra monaguillos para las ceremonias.

Dios nos guarde y nos saque pronto de este farrigo-farrago.

El text de la notícia traspua tot el dramatisme de la situació en la qual es trobava

El metge Trinitat Massot Palmés de Puigverd de Lleida (Foto cedida per la família Palau Barberà de Barcelona)

el poble, en aquells moments. Es interessant de destacar que l'alcalde, el metge i el rector, Pere Cunillera Llovera, estaven al llit a causa de l'epidèmia. Motiu pel qual, com molt bé diu la notícia, el metge i el rector de Puigverd de Lleida es varen fer càrrec de la situació, atès que al poble veí l'epidèmia tenia molt poca incidència. El doctor, Trinitat Massot, sembla que va tenir cura dels malats fins el dia 17, en que va ser substituït pel doctor Josep Nicolau, contractat temporalment per l'Ajuntament, segons es dedueix dels primers certificats de defuncions que va signar que porten aquesta

data i el mossèn Jaume Batlle, fill de Ca l'Ambrosi d'Artesa, s'encarregà de la parròquia fins a finals de novembre, quan pren possessió el nou rector, Emilio Agullana Morelló, ja que el titular Pere Cunillera, com veurem, va morir també a causa de la grip.

El dia 15 a les nou del matí es produeix el traspàs de Dolores Oriol Faijes (de Ca la Toneta), de 22 anys, nascuda el 3 de febrer de 1896, soltera, filla gran del matrimoni format per Ramon Oriol Arrufat i Dolores Faijes, domiciliats al carrer del Castell.

El dimecres dia 16 es tanquen oficialment les escoles públiques, segons consta al memorandum, per complir l'ordre de la Junta Local de Sanitat del dilluns anterior, comunicant-se aquesta clausura a la Inspecció Provincial aquell mateix dia, per part dels mestres Montserrat Minguella Garsaball i Josep Mateu Amigó. Encara que aquesta clausura es va fer efectiva oficialment aquest dia, podem dir que, segons es dedueix del llibre d'assistència de l'escola de nenes, des del dilluns dia 7, la presència d'escolars a les classes, era nul·la.

El dimecres dia 16, va ser el més luctuós de tot el cicle epidèmic, es varen produir tres defuncions a causa de la grip i a més es produeix el traspàs del nen Francisco Carrera París, de tres anys i mig, a causa de la diftèria. A les cinc del matí va morir Carme Seró Oriol (de Cal Gargori), de 40 anys, natural de l'Albagés, era filla de Ramon Seró i Teresa Oriol, la qual en el moment del traspàs estava casada amb Josep París Oró i tenien sis fills: Teresa, Dolores, Josep, Ramon, Munda i Santiago. I segons consta a l'Arxiu Parroquial, el dia anterior al seu traspàs, va fer testament davant de mossèn Jaume Batlle, per malaltia greu de mossèn Pere Cunillera, rector d'Artesa, dada que ens és de gran utilitat per saber que, aquest, va regentar la parròquia d'Artesa durant part del període de l'epidèmia de grip i en els mesos posteriors.

A les set del mateix dia, es produeix la mort del rector d'Artesa, mossèn Pere Cunillera Llovera, de 29 anys, nascut a Tremp el 20 de desembre de 1889, el qual regentava la parròquia des de 1913, esubstituint a mossèn Martí Mayorra Blanch.

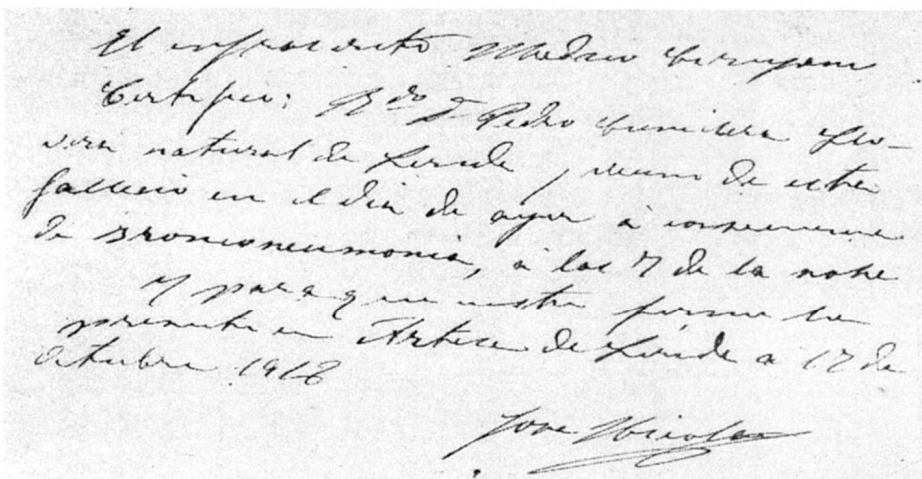
I per últim, a les set de la tarda, es va

Mossèn Pere Cunillera Llovera (foto cedida per la família Santana Cunillera de Lleida)

Mossèn Jaume Batlle de Ca l'Embrosi (Foto cedida per la família Moles de Puigverd)

Certificat de defunció de mossèn P. Cunillera signat pel metge Josep Nicolau.

un panegíric, el text del qual reproduïm íntegrament:

Con la muerte del justo entregó ayer su alma a Dios, nuestro estimado amigo, y distinguido colaborador, celosísimo sacerdote Rdo. Pedro Cunillera, Cura Ecónomo de Artesa de Lérida.

La nueva del fallecimiento de tan joven e ilustrado sacerdote, víctima de la epidemia reinante, ha

sorprendido dolorosamente a cuantos amigos y relacionados tenia en nuestra ciudad, de la que era natural y donde contaba con numerosas amistades granjeadas con su carácter franco y jovial.

El finado cursó con singular aprovechamiento la carrera eclesiástica en nuestro Seminario Conciliar obteniendo en todas las asignaturas las más altas calificaciones y premios.

La Redacción de El Diario de Lérida que pierde con el fallecimiento del Reverendo Cunillera a uno de sus más apreciados

produir la defunció de Teresa Bonet Besora (de Ca la Tona) de 34 anys, nascuda a Artesa el 4 de desembre de 1884, filla de Sebastià Bonet Mateu (difunt) i Tona Besora Falguera. Casada amb Isidre Besora París, el 17 de novembre de 1907, els quals tenien un fill anomenat Josep i el 28 de gener del mateix any se'ls n'havia mort un altre, a les tres setmanes de vida, de nom Jaume.

El Diario de Lérida del dijous 17 d'octubre, es feia ressò del traspàs de mossèn Pere Cunillera, així que, a més de les esqueles donant compte se la seva mort, es publicava

Esquela de mossèn Pere Cunillera publicada al Diario de Lérida del dijous 17 d'octubre de 1918

compañeros de tareas periodísticas, al tiempo que suplica a sus lectores y amigos una ferviente oración por el alma del finado, envía desde estas columnas su más sentido pésame a su atribulada y apreciable familia, a la que desea la conformidad y resignación cristianas necesarias para sobrellevar tan sensible pérdida. R.I.P.

Així mateix als diaris El Correo de Lérida del divendres dia 18 i a El País del dia 19 es publicaven sengles panegírics amb el mateix text, enviats potser pel Bisbat de Lleida, quals reproduïm a continuació:

En artesa de Lérida, ha fallecido después de rápida dolencia y víctima de la epidemia reinante, el celoso sacerdote Reveren-

do don Pedro Cunillera, cura ecónomo de aquella localidad.

La noticia del fallecimiento de dicho señor, ha causado profunda impresión en esta ciudad, de donde era hijo y en donde gozaba de generales simpatías, pues el reverendo Cunillera, además de sus excepcionales dotes de talento, laboriosidad y celo por la gloria de Dios, tenía mucho trato de gentes y era amable y bondadoso.

En Artesa de Lérida era también muy querido y respetado.

Descanse en paz el virtuoso sacerdote, a cuya familia enviamos la expresión de nuestro más sentido pésame.

Continuarà

Josep Gallart i Matria Rodríguez

NOTES

(1) En cap dels casos en que s'especifica l'estat, cal tenir en compte que el testimoni no ens l'ha donat cap persona coetània a la difunta, o algú que l'hagués conegut directament, si no que ens l'han donat els seus nets o nebots, els quals ho sentiren contar als seus pares o padrins. De totes maneres sempre hem sentit explicar el tòpic que *l'any de la grip* a Artesa varen morir moltes embarassades o parteres.

(2) Agraïm a mossèn Joan Torrelles la seva amabilitat i disponibilitat en facilitar-nos la consulta de l'Arxiu Parroquial.

(3) El desinfectant domèstic que es va usar correntment a les nostres terres durant l'epidèmia de grip fou el Zotal.

(4) L'Ajuntament estava constituït aleshores per vuit membres, els sis esmentats i Josep Oro Batlle i Ramon Iglésias Batlle, tots dos regidors.

AMB POQUES PARAULES

JOSEPA BONET

La tinc a la memòria. Asseguda en una petita cadira de bova, a l'entrada de casa. Parlàvem d'aquella Artesa antiga, debolida, massa vegades oblidada. La Josepa em narrava fets, cançons, costums, històries de la roda d'un temps perdut. Al principi hi anava per algun treball de cerca. Després pel simple plaer de parlar, d'escoltar-li velles rondalles que desgranava amb una paciència infinita i una gràcia especial. Tardes, vespres irrepetibles on refeia lentament la història veritable d'Artesa, el lloc que ella més estimava. «Vinga, que quan faltem naltros ja ningú podrà parlar d'antes» em deia sovint, conscient com era de la vàlua del seu testimoni. Una profunda amistat acabà per unir-nos.

Havia viscut molt, molts anys, gairebé sense moure's del seu poble. Pertanyia a una època d'oració, de misses de precepte, d'animals de tir, de segar amb falç, de batre a potes, de carros i someres carregades d'argadells, de foscor quan es clou el vespre, de contes a la vora del foc, de sons de campana, d'albats, de morts prematures, d'obediència, de poca lletra i dur treball. Havia viscut molts anys, molts canvis, però per a ella, a la fi, sempre era el mateix: de casa al tros, de casa a l'església i altre cop a tornar a casa. Sempre era feina i treball, sempre alerta. Sempre era camí.

Era una dona memorable. Tenia una memòria prodigiosa que abastava gairebé tots els fets d'aquest segle. Envellir és perdre salut i guanyar memòria. Envellir és un paisatge despoblat i ple de runes. I aquella guerra terrible, i la misèria després, misèria econòmica i moral. Moltes morts, massa morts que la tocaven de prop, massa de prop, sempre. Malgrat tot la seva fe, una fe perseverant, inalterable, en un Déu bo que un dia o altre li retornaria tot allò que la vida li havia pres, l'ajudava a no defallir i treballar sabent que les coses tenen sentit.

Era una dona forta i constant com el nostre paisatge. Una dona a qui els anys havien donat la

saviesa de l'experiència, la cultura d'allò viscut lentament i plena, del passar per la vida intentant esbrinar les coses i guardar-les en algun calaix perquè algun dia les poguessin refer, algú, i entendre qui som, d'on venim, on anem. Refer malgrat tants canvis, tantes substitucions, tants reemplaçaments, tantes desaparicions, tanta desmemòria. Ho havia après entre les pàgines del llibre més autèntic: el llibre de la vida, la seva, la dels seus, la del seu poble. Ho havia après: viure també és recordar. Recordar és fer viure aquells que no hi són. La mort és l'oblit i l'oblit és per sempre.

Era enraonada i prudent, amb una intel·ligència natural que li permetia explicar les coses amb claredat i senzillesa, expressar-se amb arguments precisos, raonar sense massa prejudicis. I sobretot era una persona a qui els anys i les dissorts, afortunadament, no havien podrit el caràcter. Sempre es mostrava oberta i tolerant perquè sabia que malgrat tots els canvis, les coses no deixen de ser semblants, i les persones es valoren per allò que tenen al cor. I aquella fe, aquella esperança en una transcendència, en un món just i bo on tots ens retrobarem en l'amor de Déu i als altres, i que un descregut com jo no pot per menys que respectar i admirar profundament.

Ella era, per mi, el rostre del meu poble, el caràcter que voldria per al meu poble: un poble treballador, savi, tolerant, sensible, intel·ligent, constant; un poble que no vol deixar passar ni perdre res d'allò que és seu perquè cada cosa té un lloc en el temps i la memòria, perquè la cultura és fer i recuperar, gratar a les ombres de l'oblit. La Josepa se'ns ha mort d'un llarg i no sempre feliç camí per aquesta vida. Abans, però, ens ha deixat el seu testimoni, valent, sincer i veritable. Des d'aquí, allà on siguis, Josepa, moltes, moltes gràcies. Des d'aquí, allà on siguis.

Felip Gallart

LA MARE DE DÉU DEL TERME

Al Museu hi ha les restes escultòriques del que fou la «creu de terme»: un tros de braç, de la creu i dos fragments de la Mare de Déu amb el nen Jesús als braços, això sí, sense caps. El fragment del braç de la creu és el que va servir com a model per a la construcció de la creu de terme actual que hi ha davant l'ermita de Sant Ramon i que fa uns quatre anys que es va inaugurar. Com és ben sabut, l'única creu de terme que ens ha arribat de les suposadament tres o quatre que hi devia haver (Normalment se'n posava una a cada entrada del poble, als camins principals), estava ubicada al cap del carrer Nou, a la placeta que formen les cases de cal Fuster, cal Xero i cal Maco, on antigament convergien els camins de Lleida i d'Albatarrí, encara lluny de les primeres cases del poble.

L'any 7 d'aquest segle (que va ser un any de fortes pluges), la creu dificultava enormement el pas dels carros carregats d'olives cap als molins del carrer de la Raval de la Senyora Victòria, ja que l'espai que

quedava entre les cases era molt estret i, a més a més, per les pluges i el pas continuat dels carros, tot era fang i fondes claperes. Per aquestes molèsties i les queixes continuades dels veïns, l'Ajuntament va decidir desmuntar-la i tornar-la a bastir en un lloc on no fes nosa: davant de l'ermita de Sant Ramon; però enlloc de la creu de pedra, n'hi van posar una de ferro, la qual va durar fins al començament de la guerra del 1936.

No hem pogut saber, si la creu de pedra que hi havia originalment sobre el gran fust, ja estava trencada o se'ls va trencar a l'hora de desmuntar-la, el cas és que els fragments que actualment es conserven al Museu, estaven guardats a cal Llaganya (casa que estava situada prop d'on era la creu), jo em decanto per creure que la creu se'ls va trencar (segurament els va caure) i que els fragments es van deixar abandonats on eren, sense cap intenció de tornar-los a recomposar i el Llaganya va arreplegar els que necessitava per travar les botes del seu celler o, si més no, fent aquest servei és on els va trobar el Josep del Cassigall al fer obres en aquella casa després d'haver-la comprada.

Pere Arnau

JOSEP IGLÉSIAS DEL MARQUET I LA POESIA VISUAL

D'ençà de la mort del conegut poeta Joan Brossa (Barcelona, 19-1-1919, 30-12-98) són molts els articles que aquests mesos han aparegut als diaris sobre la poesia visual. Fa unes quantes setmanes (diumenge, 24 de gener d'enguany), al suplement dominical del diari Segre hi va sortir un article titulat simplement POESIA VISUAL que em va interessar particularment. Era un article breu, il·lustrat amb una gran fotografia d'un quadre de poesia visual. Al peu d'aquesta gran fotografia hi deia: que era de *Josep Iglésias del Marquet, crític d'art, periodista i autor de set llibres de poesia visual. Fill d'Artesa de Segre.*

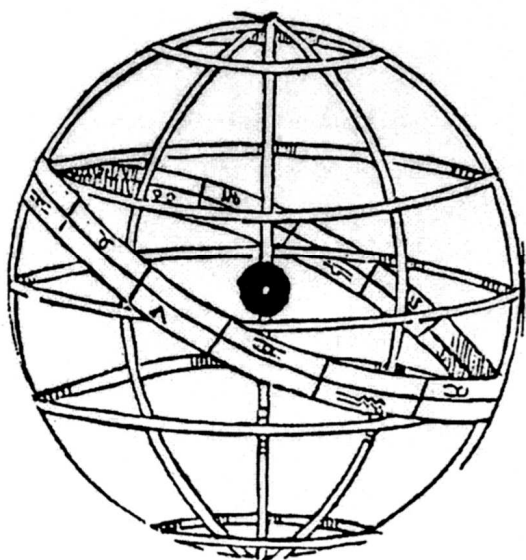
En l'article el periodista parla, d'una manera mol breu (vull dir que diu moltes coses en poques ratlles) de la curta història de la poesia visual (tot i subratllant que la primera exposició d'aquest gènere que es va fer a l'Estat espanyol va ser a Lleida, en el marc de la *Petite Galerie*), anomena els millors

representants del gènere entre els quals, sobresurtin, hi havia Joan Brossa, però parla també de Viladot i el seu «Lo Pardal» d'Agramunt i, entre altres, parla també de Josep Iglésias del Marquet: *Josep Iglésias del Marquet va nèixer a Artesa de Lleida el 1932* (Artesa de Segre i Artesa de Lleida, per a molta gent, sembla que siguin els noms d'un mateix poble, com ja hem comprovat i comentat moltes vegades, però val la pena d'aprofitar aquesta avinentesa per a subratllar-ho una vegada més).

La primera exposició sobre *poesia visual* a l'Estat espanyol (com diu l'articulista més amunt) va fer-se a Lleida el 23 de febrer de l'any 1971, a la *Petite Galerie*, amb el títol de «Poesia Concreta». Hi exposaven tres artistes d'aquell gènere: Joan Brossa, Guillem Viladot i l'artesenc Josep Iglésias del Marquet.

El meu primer contacte amb l'obra del Josep del Marquet, va estar l'any 1963, quan tot just creada l'Agrupació Jovenívola, vam organitzar pel Nadal d'aquell any, una exposició al vestíbul i biblioteca del llavors «Hogar del Productor». Una exposició on hi havia una mica de tot i que, potser per això, va tenir molt èxit de visitants. Entre les pintures i dibuixos de joves artesencs (molts dels quals estaven fets amb més bona fe que traça) hi havia uns quadres del Josep Iglésias del Marquet, polits i ben emmarcats, plens de colors i ratlles incomprensibles per a nosaltres. Recordo que ell mateix ens va dir que davant les seues composicions, hom no s'havia de preguntar el que volien dir o el que representaven sinó, simplement, si el seu impacte visual agradava o no. És clar, de bonics si que ho eren aquells quadres, però tot i així, a la gent que visitava l'exposició, els costava d'acceptar que «allò» tingués cap valor artístic.

Fins a la seua mort ocorreguda l'11 de

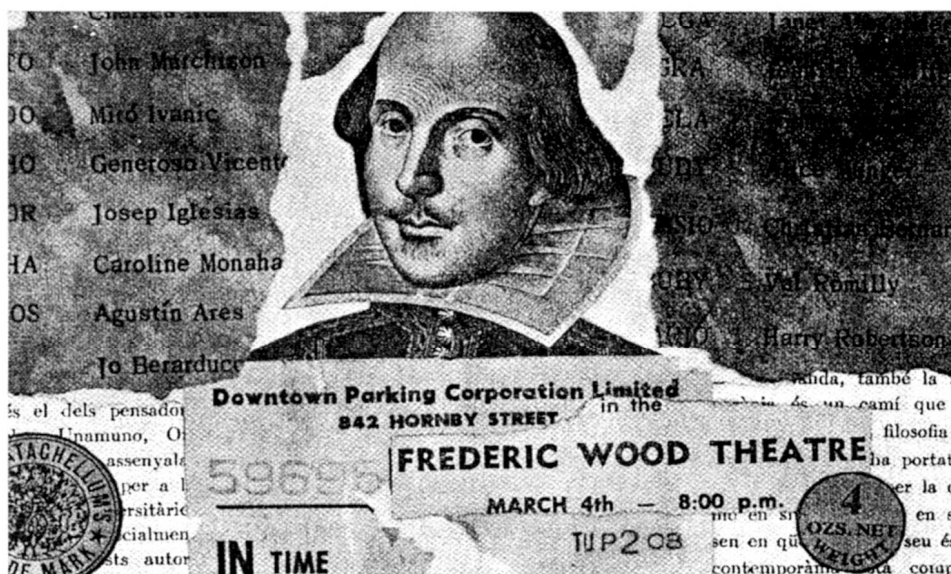

DEL SEU LLIBRE:
PERCISTÈNCIA DEL CERCLE (1972)

febrer de 1989, eren pocs els artesencs que coneixien la trajectòria artística del Josep del Marquet i encara menys de la seua vàlua i del seu reconeixement tant a Catalunya com fora de les nostres fronteres. Al mateix any del seu traspàs a Lleida, a la Sala Lleida de Caixa de Barcelona, se li va fer una exposició d'homenatge amb el títol de POEMOGRAFIES (maig.juny). El 14 de juliol del mateix any, una altra magnífica exposició d'homenatge (aquesta vegada organitzada per l'Ajuntament

d'Artesa de Lleida) va ser inaugurada a la Casa de la Vila del seu poble natal. Els artesencs, per fi, teníem un visió completa de la vàlua artística d'aquest artesenc il·lustre.

Ara que es compleixen deu anys de la seua mort, potser val la pena de publicar en aquesta revista tot el seu impressionant currículum. Currículum que, diguem-ho de passada, l'he tret del llibret-catàleg de l'exposició POEMOGRAFIES de la Sala Lleida de Caixa de Barcelona

DEL SEU LLIBRE:

POSTALS NORD-AMERICANES PER A UNA NOIA DE BARCELONA (1972)

JOSEP IGLÉSIAS DEL MARQUET

2 de gener de 1932, Artesa de Lleida

11 de febrer de 1989, Barcelona

Estudià Lletres, Periodisme i Dret, especialitat en la que es llicencià, per la Universitat de Barcelona, el 1958. El 1963 fou investit becat, per la Universitat de Glasgow, a la Biblioteca Nacional de París, i el 1966 realitzà estudis de Sociologia i de Relacions Humanes a la Universitat de Colúmbia (Nova York).

Entre 1958 i 1961 fou sots-director i director del col·legi Major Universitari Hispanoamericà Fra Junífer Serra, de la Universitat de Barcelona. Posteriorment, i fins l'any 1966, exercí com a professor al Departament de Llengües Romàniques de les Universitats de Glasgow (Escòcia) i Victòria i Vancouver (Canadà).

Exercí com a crític d'art i periodista en múltiples mitjans de comunicació. A partir de l'any 1967 treballà a Salvat Editores com a cap de la secció d'art i en la coordinació editorial, participant activament en la redacció del «Diccionario Enciclopédico Salvat Universal».

Entre 1968 i 1983 fou cap de redacció de cultura del Diario de Barcelona i, des de 1974 a 1979, redactor en cap i director de la revista mensual «Press/Graph» de tècniques i d'informació del món de les arts gràfiques.

A partir de 1984 s'incorporà a la redacció de «La Vanguardia» on, fins el seu traspàs, desenvolupà les funcions de corrector d'estil i de crític. A més, tenia al seu càrrec la secció «Arte y Finanzas» inclosa a les pàgines d'Economia.

Com a periodista col·laborà als diaris El Noticiero Universal, La Mañana, Ya, Informaciones, i El País; a les revistes El Correo Literario. Cuadernos Hispanoamericanos, La Ilustración Española, Gaceta Ilustrada, Imagen y Sonido, Algo, El Pont, Qüestions d'art, Carta de Arte, Batik, Artes Plásticas, Goya, Gazeta del Arte, Doctor, Hipócrates, AD... i a les emissores de ràdio Radiocadena Espanyola, Ràdio 4 i Ràdio Canadà (Montreal), entre d'altres.

Publicà el llibre **J.V. Foix en els seus millors escrits**, a l'Editorial Arimany (Barcelona, 1973). Posteriorment, i ja com especialista en la crítica d'art, va escriure els llibres **Henry Moore**, d'Edicions Polígrafa (Barcelona, 1979) i **Aproximació al Picasso gravador**, d'Edicions Sala Gaspar (Barcelona, 1980).

Iglésias del Marquet, també és considerat un dels precursors de la poesia-visual a Catalunya, juntament amb Joan Brossa i Guillem Viladot. La primera exposició la van celebrar, l'any 1971, a la «Petite Galerie», de Lleida. En aquesta especialitat publicà els llibres següents: **Les arrels assumptes** (1972), **Persistència del cercle** (1972), **Postals Nord-americanes per a una noia de Barcelona** (1972) i **Progressió icònica** (1973). Tota la seva obra poètica figura en moltes edicions antològiques publicades a l'Estat espanyol i a l'estranger, i ha estat presentada a diverses exposicions col·lectives, tant d'àmbit nacional com internacional.

Membre de l'Associació Col·legial (ACE), de l'Associació Espanyola de Crítics d'Art (AECA) i de l'Associació Internacional de Crítics d'Art (AICA), en el moment del seu traspàs era Secretari General de l'Associació d'Artistes, Crítics i Galeristes de Catalunya (ACG), des de l'any 1985, i Vicepresident de l'Associació Catalana de Crítics d'Art (ACCA), des de 1986.

L'any 1988 li fou atorgat el premi «Saló d'Antiquaris» de Barcelona, pels seus articles referents al món de l'art i al mercat.

A. Costafreda

QUARANTA-UNA COMARQUES

INTRODUCCIÓ

Ja fa molt de temps que volia escriure alguna cosa sobre les comarques de Catalunya amb l'únic propòsit d'apropar-les més (en el sentit de fer-les conèixer) als lectors de LA FEMOSA. Pels artesencs, que no som gent de comarca en el sentit que ho són gent d'altres pobles, penso que la immensa majoria de comarques de Catalunya ens són del tot desconegudes, tant, que ens seria difícil situar-les correctament sobre el mapa del nostre país, per això crec que aquest modest intent de fer-les conèixer una per una (o de dues en dues, ja ho veurem) a través d'aquests fulls pot ser ben interessant.

El territori de Catalunya, d'una manera o altra, sempre ha estat dividit en comarques naturals més o menys arrelades en el sentiment de les persones. En els documents de delmes i fogatges del segle XIII ja s'hi poden trobar referències a comarques, el nom de moltes de les quals és d'origen prehistòric com, per exemple, Osona o Cerdanya (de les tribus ibèriques. ausetants i cerdatans). Encara que el fet comarcal vingui de molt antic mai, fins ara, no se n'havia establert els límits precisos de cada comarca ni s'havia designat oficialment el nom de la seua capital. Això no treia, però, que la gent de les comarques més rànries se sentissin *segarrenys*, *urgellencs* o de la Ribera, perquè el nom de la seua comarca els hi donava identitat.

En un principi les comarques havien nascut perquè les seues característiques naturals, econòmiques i de comunicació, agrupava un cert nombre de pobles i llogarets que se sentien estretament lligats per unes

mateixes necessitats econòmiques, les quals exposaven (per a comprar o per a vendre) als mercats de les poblacions més sobresortint de cada comarca que, d'aquesta manera, exercien una funció de capitalitat. Per aquesta mateixa funció de mercat (influint sempre pels tipus d'economia o de comunicacions més fàcils), el límit de les comarques no sempre era el mateix. La Segarra, per exemple, antigament abraçava molta més extensió de terreny. Hom parlava, fins i tot, de l'Alta Segarra (Cervera) i de la Baixa Segarra (Igualada).

Per aquest sentiment comarcalista dels catalans, a l'hora de voler descentralitzar Catalunya del poder de la Generalitat, es va pensar de seguida en les comarques. Al 1931 es va crear la ponència per a l'estudi de la *Divisió Territorial de Catalunya* la qual hauria de donar nom a totes les comarques així com determinar-ne el nombre exacte de pobles que l'havien de integrar. Aquesta divisió comarcal no es va fer a la babalà com es podria pensar a primera vista, sinó que es fa fer seguint uns criteris molt estrictes i consultant sempre l'opinió de tots els pobles afectats: Cada ajuntament de Catalunya va elaborar el seu informe particular sobre les preferències de la comarca en la qual el seu municipi es sentia més ben representat, tant històricament com en comunicacions o de mercat. Tota aquesta informació va ser presentada al Parlament de Catalunya el qual va aprovar el 27 d'agost del 1936. Des d'aquella data, Catalunya va estar dividida en 38 comarques. L'any 1988, però se n'hi va afegir tres més de nova creació: *Alta Ribagorça*, *Pla de l'Urgell* i *Pla de l'Estany*.

A Catalunya, doncs, tenim 41 comarques.

D'antuvi, la divisió comarcal havia de servir per a descentralitzar Catalunya del govern de la Generalitat. Es van crear **Consells Comarcals**, òrgans polítics de govern, dotats amb un mínim de infraestructura i amb personal burocràtic pel seu funcionament. Els consellers són els representants proporcionals dels seus respectius partits polítics, segons els resultats de cada legislatura dels comicis municipals. Tot i així, els Consells Comarcals no han funcionat mai com a veritables «governos comarcals», perquè mai se'ls ha dotat de pressupostos suficients ni se'ls ha traspassat cap mena de competència. De fet, segons la meua manera de pensar, 41 Consells Comarcals, amb els seus corresponents polítics en nòmina i els seus funcionaris, el manteniment de totes les seues estructures, representen una sangonera massa voluminosa per a ser suportada per una administració com la de la Generalitat de Catalunya. Tenint en compte, que el territori del nostre país és de només 31.930 quilòmetres quadrat, i valorant, a més a més, que a Catalunya funcionen alhora i

paral·lelament massa administracions diferents.

D'un començament (però sembla que només en teoria), havien de desaparèixer de Catalunya els governs civils perquè, és clar, havien de desaparèixer les «províncies» (si teníem comarques, perquè volíem les «províncies?») i ensems, per aquesta mateixa raó, havien de desaparèixer les diputacions, dites altrament «diputacions provincials». Com que tot això encara està en funcionament i sembla que cap partit, ara com ara, vol la seua desaparició pels motius que siguin, pot semblar una absurd voler parlar encara de comarques.

Sigui amb poder polític real, sigui sense cap funcionalitat, el cas és que les comarques hi són: amb els seus noms i amb els seus límits, amb les seues capitals i amb la seua pròpia xarxa de comunicacions, amb els seus museus i amb les seues biblioteques i, sobre tot amb la gent, amb aquesta gent acostumada a dir: sóc vallesà, empordanès, del Solsonès o garriguenc. Les comarques hi són, és un fet real que tenim aquí i, per això mateix, penso, val la pena que em parlem més a poc a poc.

A. C.

NOMS DE ELS COMARQUES I DE LES SEUES CAPITALS

COMARCA

ALT CAMP
ALT EMPORDÀ
ALT PENEDÈS
ALT URGELL
ALTA RIBAGORÇA
ANOIA
BAGES
BAIX CAMP
BAIX EBRE
BAIX EMPORDÀ
BAIX LLOBREGAT
BAIX PENEDÈS
BARCELONÈS
BERGUEDÀ
CERDANYA
CONCA DE BARBERÀ
GARRAF
GARRIGUES
GARROTXA
GIRONÈS
MARESME

CAPITAL

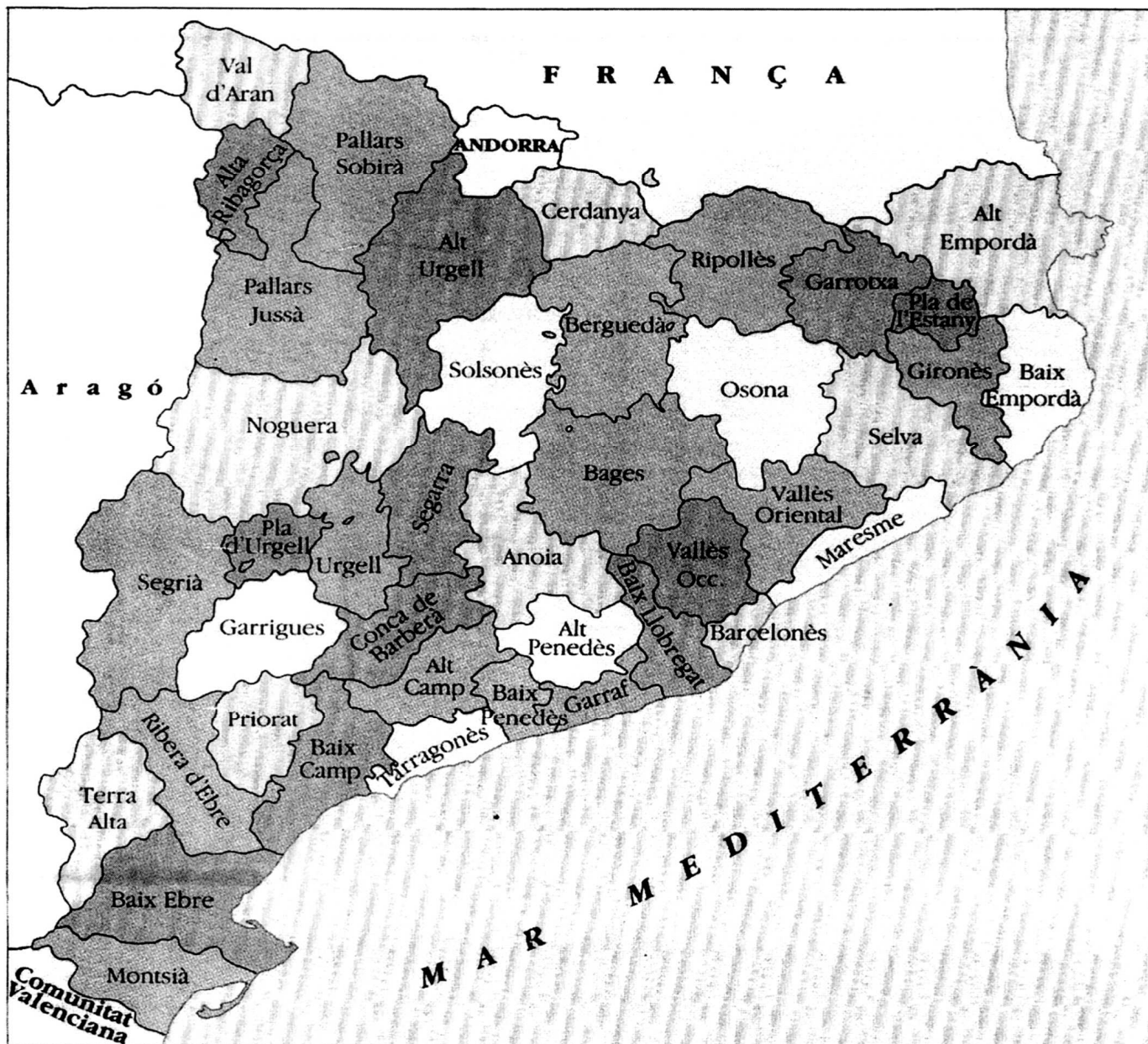
Valls
Figueres
Vilafranca del Penedès
la Seu d'Urgell
el Pont de Suert
Igualada
Manresa
Reus
Tortosa
la Bisbal d'Empordà
Sant Feliu de Llobregat
el Vendrell
Barcelona
Berga
Puigcerdà
Montblanc
Vilanova i la Geltrú
les Borges Blanques
Olot
Girona
Mataró

COMARCA

MONTSIÀ
NOGUERA
OSONA
PALLARS JUSSÀ
PALLARS SOBIRÀ
PLA D'URGELL
PLA DE L'ESTANY
PRIORAT
RIBERA D'EBRE
RIPOLLÈS
SEGARRA
SEGRIÀ
SELVA
SOLSONÈS
TARRAGONÈS
TERRA ALTA
URGELL
VALL D'ARAN
VALLÈS OCCIDENTAL
VALLÈS ORIENTAL

CAPITAL

Amposta
Balaguer
Vic
Trepmp
Sort
Mollerussa
Banyoles
Falset
Mora d'Ebre
Ripoll
Cervera
Lleida
Santa Coloma de Farners
Solsona
Tarragona
Gandesa
Tàrraga
Vielha
Sabadell
Granollers

MAPA DE DISTRIBUCIÓ DE LES COMARQUES

SOLUCIONS DELS MOTS ENCREUATS

Solucions:

Horitzontals: 1. Penitenciari. 2. Oporto. Atret. 3. Cima. Lot. Efe. 4. Dieta. Radiar. 5. Vendrellenca. 6. Etc. Olèic. c. 7. R. Lamentació. 8. Gia. Ve. Ipso. 9. Ortodòncia. A. 10. Nauta. Saltar. 11. Y. Airar. Aoni. 12. Acani. Carnal.

Verticals: 1. Pocavergonya. 2. Epítet. Ira. C. 3. Nomenclatura. 4. Diari. A. Otan. 5. Tt. Dromedari. 6. Eol. Elevo. I. 7. N. Orlen. Carn. 8. Catalítica. A. 9. It. Decapitar. 10. Niera. Nolasc. 11. Refracció. Ana. 12. Itera. O. Asil.

